

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

Број: _____

Датум: _____

Београд, Господара Вучића бр. 50

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности број 747/11 од 09.12.2025. године именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата Лазара Д. Стојановића под насловом „Безбедносне последице испољавања моћи Сједињених Америчких Држава у постхладноратовској ери на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине” у следећем саставу:

1. др Зоран Јефтић, ванредни професор, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, председник;
2. др Милан Игрутиновић, научни сарадник, Институт за европске студије, члан;
3. др Михајло Копача, доцент, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, члан.

Комисија је темељно прегледала и проучила наведену докторску дисертацију и на основу изнетог мишљења свих чланова Комисије Наставно-научном већу Факултета безбедности доставља:

РЕФЕРАТ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату

Кандидат Лазар Д. Стојановић рођен је 20. јула 1997. године у Врању, Република Србија. Основну и средњу школу завршио је у Врању. Основне академске студије завршио је на Факултету безбедности Универзитета у Београду 2020. године, одбравивши завршни рад под насловом „Медијска слика затворских установа”. Мастер академске студије на Факултету безбедности уписао је октобра 2020. године, док их завршава у септембру 2021. године, као студент генерације, са просечном оценом 10,00. Одбранио је мастер тезу под називом „Геополитички значај и енергетска зависност од Турског тока као сегмента критичне инфраструктуре националних држава”. Октобра 2021. године уписао је докторске академске студије на Факултету безбедности Универзитета у Београду (студијски програм: студије наука безбедности).

Током студија бавио се студентским активизмом, у оквиру кога стиче и усавршава ваннаставне вештине и компетенције. Од 2016. до 2020. године био је члан студентског парламента Факултета безбедности и представник студената у телима факултета. У два мандата је изабран за студента продекана Факултета безбедности Универзитета у Београду. Од октобра 2020. до октобра 2022. године био је радно ангажован као демонстратор на Факултету безбедности. Од маја 2022. године је као стипендиста Министарства науке, технолошког развоја и иновација укључен у рад Института за европске студије у Београду. Учесник је многих едукација, обука и курсева у области друштвених наука, те полазник међународних студентских боравака у иностранству. Аутор је научних радова у домаћим и међународним часописима у области студија наука безбедности и међународних односа. Учествовао је на научним конференцијама и стручним семинарима на националном и регионалном нивоу. Воли да чита и бави се спортом. Говори енглески језик.

1.1. Објављени радови кандидата

Током докторских студија, ангажмана на Институту за европске студије и на Факултету безбедности, кандидат Лазар Стојановић је објавио више радова у области наука безбедности, у научним часописима и зборницима радова. Попис објављених радова кандидата налази се, према категоријама, у наставку текста:

1) Рад у међународном часопису [M23]

Stojanović, L. (2025). Prevratnički potencijal i pozicija masovnih medija tokom Arapskog proleća—slučaj Tunisa, Egipta i Sirije. *Sociološki pregled*, 59(1), 425-443.

2) Саопштење са међународног скупа штампано у целини [M33]

Stojanović, L. D. (2019). Reconceptualization of safety studies as a modern correlation in supporting the safety, risks and threats of the XXI century. In *Актуальные проблемы безопасности жизнедеятельности* (pp. 33-42).

3) Рад у тематском зборнику националног значаја [M45]

Стојановић, Л. (2024). Безбедносна и пропагандна компонента у превратничким активностима на постсовјетском простору (163-182). У: *Перспективе политичких наука у савременом друштву II* (Ур. Н. Спасојевић и А. Матијевић). Београд: Институт за политичке студије.

Стојановић, Л. (2024). Генеза обавештајно-безбедносног система Португалије: од Салазара до де Созе (30-48). У: *Португалија данас – погледи из Србије* (Ур. Р. Петровић). Београд: Институт за европске студије.

Стојановић, Л. и Марковић, Ј. (2025). Моћ и теорија реализма у међународним односима након Другог светског рата (201-220). У: *Перспективе политичких наука у савременом друштву III* (Ур. М. Стојчић и С. Симић). Београд: Институт за политичке студије.

Стојановић, Л. (2025). Албанска дијаспора и карактер и импликације албанског лобија у Сједињеним Америчким Државама (253-270). У: *Сједињене Америчке Државе – мозаик европских народа* (Ур. Р. Петровић). Београд: Институт за европске студије.

4) Рад у врхунском часопису националног значаја [M51]

Stojanović, L. (2023). Sajber komponenta obojenih revolucija – slučaj Evromajdan. *Politička revija*, vol. 76(2), 91-110.

Stojanović, L. (2023). The role of moral panic in creating perceptions of security. *Bezbednost, Beograd*, 65(3), 162-179.

5) Саопштење са националног скупа штампано у целини [M63]

Стојановић, Л. (2023). Безбедност деце и „Amber alert”: перспектива интеграције система у рад полиције Републике Србије (431-441). У: *Друга меморијална научна конференција „Предраг Марић”* (Ур. Н. Стекић и М. Милошевић). Београд: Факултет безбедности.

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Кандидат Лазар Стојановић уписао је докторске академске студије 2021. године, положио све испите и испунио обавезе предвиђене наставним планом и програмом, након чега је пријавио тему докторске дисертације. Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности број 356/5 од 04.07.2024. године именована је Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата Лазара Д. Стојановића под насловом „Безбедносне последице испољавања моћи Сједињених Америчких Држава у постхладноратовској ери на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине” у следећем саставу:

1. др Зоран Јефтић, ванредни професор, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, председник;
2. др Петар Станојевић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, члан;
3. др Миша Ђурковић, научни саветник, Институт за европске студије, члан.

Комисија је по проучавању и прегледу пријаве кандидата и пројекта докторске дисертације једногласно усвојила извештај о оцени научне заснованости. Затим је предложила Наставно-научном већу Факултета безбедности да прихвати тему и одобри израду докторске тезе кандидату Лазару Стојановићу под називом „Безбедносне последице испољавања моћи Сједињених Америчких Држава у постхладноратовској ери на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине”, као и да именује ментора, што је Наставно-научно веће и учинило одлуком под бројем 518/41 од 27.09.2024. године и том приликом за ментора именовало проф. др Ненада Путника. На одлуку Наставно-научног већа Факултета безбедности дало је сагласност Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду бр. 61206-4096/2-24 од 29.

октобра 2024. године и прихватило тему докторске дисертације под предложеним називом и предложеног ментора.

Тема докторске дисертације кандидата Лазара Стојановића припада образовно-научном пољу друштвено-хуманистичких наука, научној области наука безбедности и ужој научној области студија безбедности. Докторска дисертација је написана на 323 страна, од којих је 275 страна основног текста, док остатак чине насловне странице, списак библиографских јединица, биографија кандидата и неопходне изјаве. У погледу облика и садржаја, дисертација је написана у складу са чланом 24. Правилника о докторским студијама на Универзитету у Београду („Гласник Универзитета у Београду” број 191/16, 212/19, 215/20, 217/20, 228/21, 230/21, 241/22 и 259/24) и Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду. Дисертација је писана у А4 формату, са маргинама 20mm, фонтом *Book Antiqua*, у величини 12 типографских тачака са проредом основног текста подешеним на један ред. У дисертацији су садржани сви неопходни елементи према наведеним документима – насловна страна на српском језику, насловна страна на енглеском језику, страница са информацијама о ментору и члановима комисије за одбрану дисертације, странице са подацима о дисертацији на српском и енглеском језику, садржај, текст дисертације са поглављима, списак литературе, биографија кандидата, изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије, као и изјава о коришћењу.

Докторска дисертација је подељена на 11 поглавља: 1. Уводна разматрања; 2. Предмет, циљеви и истраживачка питања; 3. Методолошки оквир истраживања; 4. Појам и схватања моћи; 5. Врсте моћи; 6. Концепт силе – нивои испољавања и анализе; 7. Безбедносне последице по националне државе; 8. Моћ Сједињених Америчких Држава након Хладног рата; 9. Студије случаја; 10. Дискусија; 11. Закључна разматрања. Дисертација садржи и 21 табелу, 3 схеме, 4 илустрације и 5 дијаграма, чија је сврха јаснији визуелни приказ представљених података. Након текста дисертације по поглављима приложен је списак коришћене литературе, који обухвата 879 библиографских јединица, доминантно научних чланака, монографија и институционалних докумената, као и интернет извора.

3. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације кандидата Лазара Стојановића је анализа спектра безбедносних последица насталих испољавањем моћи Сједињених Америчких Држава, на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине у постхладноратовском периоду. Конкретније, кандидат образлаже да предмет истраживања упућује на савремена теоријска схватања моћи у периоду након Хладног рата, са посебним освртом на примену теорије реализма и социјалног конструктивизма у поступању Сједињених Америчких Држава. Кандидат отпочиње указивањем на крај Хладног рата, односно последњу деценију 20. века, током које долази до најзначајнијих промена у међународним односима од краја Другог светског рата, услед урушавања блоковске поделе и успостављања доминације једног актера у оквиру међународног поретка. Такав вид

доминације, коју кандидат доводи у везу са теоријом хегемонистичке стабилности, условљена је постојањем димензија и врста моћи. Указује се на диференцијацију моћи на војну, економску и меку, уз напомену о њиховој интеракцији.

Операционализацијом истраживачког проблема кандидат исправно апострофира позицију Сједињених Америчких Држава и наводи моделе утицаја на друге актере, кроз настајање безбедносних последица. Понуђеним случајевима Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуле и Украјине, који се сматрају релевантним будући да испитују испољавање различитих врста моћи од стране истог актера, у приближном временском интервалу, кандидат јасно одређује предмет истраживања. Наиме, на примеру Савезне Републике Југославије фокус је на војној интервенцији, у Венецуели су то економске санкције, док Украјина нуди спектар димензија меке моћи, која се комбинује са осталим врстама моћи. На тај начин настале безбедносне последице се, сходно предмету истраживања, доводе у везу са испољавањем америчке постхладноратовске моћи отварајући значајан истраживачки простор, који је кандидат успешно препознао.

У складу са предметом истраживања кандидат наводи *deskрипцију* као примарни циљ истраживања. Исправно се фокусира на опис појава и процеса, који доводе до настајања конкретних безбедносних последица у државама обухваћеним студијама случаја. На тај начин холистички се приступа предмету истраживања и долази до богатих података и значајних увида. *Deskрипцију* кандидат утемељено препознаје као основу сазнања, на коју се надовезује *експликација*, као наредни циљ истраживања. Тиме се нуди значајно објашњење делотворности појединих врста моћи на одређеном простору. На тај начин кандидат уобличава истраживачки задатак у смислену целину, те се циљеви сматрају у потпуности адекватним и пожељним, а идеја оригиналном и значајном за развој науке.

4. Истраживачка питања

У складу са дефинисаним предметом и постављеним циљевима истраживања кандидат је формулисао главно истраживачко питање које гласи: *На који начин је испољавање моћи Сједињених Америчких Држава након Хладног рата, имало утицаја на настајање безбедносних последица на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуле и Украјине?* Како би целовито одговорио на постављено истраживачко питање кандидат је дефинисао и четири помоћна истраживачка питања, која расветљавају главне елементе америчке постхладноратовске моћи и насталих безбедносних последица.

Првим помоћним истраживачким питањем, *Које су доминантне полуге моћи Сједињених Америчких Држава након Хладног рата?*, кандидат настоји да идентификује врсте америчке постхладноратовске моћи и кључне аспекте њеног испољавања према другим државама.

Друго помоћно истраживачко питање, *Да ли се може утврдити постојање хронологије Сједињених Америчких Држава у коришћењу врста моћи, односно да ли се војна моћ појављује као последња у том низу, тек уколико изложеност претходним димензијама*

моћи не остварују жељене резултате?, претпоставља постојање правилности у испољавању врста моћи, које истраживање тежи да свеобухватно испита.

Треће помоћно истраживачко питање *Да ли је остваривање утицаја у различитим деловима света, обухваћеним студијама случаја, потврда униполарног статуса Сједињених Америчких Држава након Хладног рата?* настоји да идентификује доминацију Сједињених Америчких Држава међународним поретком у постхладноратовској ери, кроз студијску анализу држава. Случајеви Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине у потпуности одговарају тој идеји, будући да се ради о региону Балкана, северу Латинске Америке и Источној Европи.

Четврто помоћно истраживачко питање *Које методе, актери и средства америчке моћи имају најзначајнију улогу у промени стања националне безбедности након Хладног рата, и које су доминантне безбедносне последице настале на простору обухваћеном студијама случаја?* је јако значајно и вишеслојно. Њиме кандидат настоји да укаже на кључне стратегије Сједињених Америчких Држава и да идентификује доминантне моделе утицаја који доводе до промене стања безбедности.

Значајан допринос одређењу истраживачких питања кандидат остварује дефинисањем варијабли. Према томе, врсте моћи Сједињених Америчких Држава представљају независну варијаблу, док настајање конкретних безбедносних последица кандидат одређује као зависну варијаблу. Успешну операционализацију постављених варијабли кандидат спроводи идентификовањем јасних показатеља.

5. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација кандидата Лазара Стојановића састоји се од 11 кохерентних поглавља, која имају јасно организовану структуру. **Прво поглавље** посвећено је уводним разматрањима у оквиру којих се истиче значај истраживачке проблематике. Кандидат указује на актуелност предмета истраживања, на теоријску основу за изучавање одабраног феномена, а потом наводи и уводне напомене о контексту унутар ког је истраживање смештено.

У оквиру **другог поглавља** дефинишу се предмет, циљеви и истраживачка питања, која су додатно продубљена одређивањем варијабли и индикатора истраживачког подухвата. Адекватно надовезивање следи са **трећим поглављем**, којим кандидат поставља методолошки оквир истраживања. У оквиру овог дела најпре се одређује тип истраживања, који се доминантно везује за квалитативни истраживачки приступ, кроз примену стратегије студије случаја, уз адекватност и релевантност њиховог избора. Кандидат систематично приступа изворима података, сходно предмету истраживања. Поред примарног значаја академске литературе (научних радова, часописа, зборника, монографија), важна позиција припада институционалним подацима Сједињених Америчких Држава, али и држава обухваћених студијама случаја. До богатих података се долази и анализом адекватних база података, интернет извора и личних докумената. Кандидат овако прикупљеним подацима

приступа доминантно применом следећих метода и техника: преглед литературе, квалитативна анализа садржаја и секундарна анализа података. Наредни сегмент, који је усклађен са предметом и циљевима истраживања, јесте одређење временског оквира. Кандидат у ужем смислу адекватно конкретизује постхладноратовску епоху, везујући се за догађаје у којима долази до испољавања моћи САД. На примеру СРЈ то је војна интервенција 1999. године, у случају Венецуеле покушај државног удара 2002. године, период економских санкција и председничка криза 2019. године, односно револуционални континуитет и политичка нестабилност у Украјини. Приликом ширег схватања временског оквира кандидат препознаје значај контекста, односно период пре и након наведених догађаја. Такав приступ је адекватан и неминован због целовитог разумевања и анализе ефеката и безбедносних последица.

Четврто поглавље докторске дисертације је усмерено ка дефинисању појма моћи, као кључног феномена истраживачког подухвата. Кандидат том задатку приступа систематично истичући различита схватања моћи, поступно је доводећи у везу са међународним односима. Основано се бави теоријским приступима у разумевању моћи и односа међу државама, истичући значај реализма и социјалног конструктивизма за постхладноратовску епоху међународних односа, као и феноменима равнотеже моћи и релационе моћи.

Пето поглавље је посвећено истраживању врста моћи. Отпочиње се основном класификацијом моћи на војну, економску, меку и сајбер, те свака од њих подлеже истраживачкој анализи. У контексту војне моћи обрађују се аспекти безбедносне дилеме, војног интервенционизма и војног савезништва. Бављењем економском моћи кандидат апострофира међународне економске организације и интеграције, конзументистичку компонентну капиталистичког друштва, везу економске и војне моћи, значај санкција као средства економске моћи и улогу природних ресурса. У одређењу меке моћи полази се од теоријских поставки Џозефа Наја, истакнутог професора са Универзитета Харвард. Објашњава се њена позиција у науци о међународним односима и дефинишу средства и извори меке моћи, те испитује мноштво феномена од значаја за предмет истраживања. Анализа сајбер моћи пак нуди историјски преглед њене генезе и прецизно одређује средства и носиоце тако конципиране моћи. Поглавље се закључује утврђивањем односа међузависности између врста моћи.

Шесто поглавље се бави концептом силе, односно нивоима њеног испољавања. Полази се од теоријског дефинисања и одређења велике силе, регионалне силе и мале државе, што је у односу зависности са приступом и стратегијом државе у међународном поретку. Адекватно се наставља анализом модела конституисања међународног поретка, од униполарности, биполарности до мултиполарности и хибридних облика глобалног система. **Седмо поглавље** истраживања идентификује моделе и начине угрожавања националне безбедности. Најпре се истичу кључне штићене вредности, а затим и последице које том

приликом настају. Кандидат смислено проматра показатеље безбедносних последица према врстама моћи и истиче доминантне облике утицаја услед деловања велике силе.

У **осмом поглављу** се приступа комплексном истраживачком задатку, анализи америчке постхладноратовске моћи. Након проучавања геополитичке стратегије, пружа се јединствен увид у основе спољне политике САД. Анализира се карактер политичког система и спољнополитички дискурс свих председника САД након Хладног рата. Затим се приступа проучавању система безбедности САД, у погледу структуре и циљева. Тиме се стичу услови за централни део овог поглавља, свеобухватан преглед врста моћи САД. Отпочиње се војном моћи комбинујући квантитативне показатеље, попут војног буџета и припадника оружаних снага и квалитативне индикаторе, услед анализе практичног војно-стратешког приступа. Слична аналогија се користи и приликом сагледавања економске моћи САД, док мека моћ захтева јединствену доминантно квалитативну анализу. Кандидат се систематично и креативно бави изворима америчке меке моћи, док сајбер моћ представља као важну компоненту, која прожима све претходне врсте моћи. Ово поглавље се закључује проматрањем будућности америчке моћи, кроз сагледавање позиције других актера, са карактеристикама изазивача.

Девето поглавље представља централни део докторске дисертације у коме се кандидат бави безбедносним последицама насталим испољавањем америчке моћи након Хладног рата на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине. Истраживање случаја Савезне Републике Југославије отпочиње историјском анализом билатералних односа двеју земаља и југословенском дисолуцијом, као феноменима од значаја за разумевање контекста. У спектру значајних догађаја на које се указује, фокус овог истраживачког задатка је на косовској кризи, димензијама америчке моћи и безбедносним последицама насталим по том основу. Стога, истраживање нуди богате податке о периоду уочи, током и након војне интервенције на СРЈ 1999. године. Безбедносне последице које настају потичу из различитих сфера, те тако истраживање истиче људске губитке, материјалну штету, еколошке, политичке, економске и социјалне последице. Истраживање случаја Венецуеле као неопходну контекстуалну основу има антиамерички карактер политичког режима, оличен владавином Чавеза и Мадуре и енергетско богатство земље. Тиме су умногоме обликоване настале безбедносне последице, које подразумевају покушај државног удара, строге економске санкције, које су довеле до колапса финансијског и нафтног сектора, хуманитарне кризе, политичке и друштвене поларизације. У оквиру последњег истраживачког случаја Украјине кандидат апострофира геополитички значај ове земље Источне Европе и мултивекторске постхладноратовске интересе САД усмерене ка ограничавању руског утицаја, ширењу НАТО-а, економској транзицији и енергетској диверзификацији. Безбедносне последице које том приликом настају се тичу спољне зависности, друштвене поделе, политичке нестабилности праћене револуционалним континуитетом и ратном ескалацијом, као кулминацијом тог процеса.

Десетим поглављем, дискусијом, кандидат тежи критичкој анализи и идентификацији ограничења самог истраживања, као и пружањем смерница од значаја за будућа истраживања. Последње **једанаесто поглавље** чине закључна разматрања у оквиру којих кандидат сумира целокупан ток истраживања и пружа систематизован приказ кључних налаза истраживања.

6. Резултати истраживања и допринос дисертације

Сагледавајући резултате спроведеног истраживања уочава се да је кандидат Лазар Стојановић успешно применио адекватно постављен теоријско-методолошки оквир, који је омогућио интердисциплинарну и целовиту анализу безбедносних последица насталих испољавањем димензија моћи САД у постхладноратовској ери на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине. У оквиру докторске дисертације кандидат је изградио кохерентан и повезан теоријски оквир, који омогућава продубљено разумевање односа моћи и силе у савременим међународним односима.

Резултати истраживања кандидата Лазара Стојановића огледају се у одговорима на постављено примарно и помоћна истраживачка питања. Према томе, резултате истраживања могуће је систематизовати према пруженим одговорима. Аналитички приступ првом помоћном истраживачком питању, које се односи на полуге америчке моћи, базира се на проучавању независне варијабле и прецизно дефинисаних индикатора. У анализи војне моћи кандидат је аргументовано показао да су оружане снаге САД глобално најснажније. Њихова функционалност доводи се у директну везу са развијеним стратегијско-доктринарним оквиром, јасним ланцем командовања, највећим војним буџетом на свету и разгранатом мрежом војних база. Посебно је указано на улогу САД у оквиру Северноатлантског савеза, у којем оне имају доминантни утицај на структуре командовања и процес доношења одлука. Анализа економске моћи САД показује да је реч о водећој светској економији, што је поткрепљено разматрањем кључних индикатора. Кандидат адекватно идентификује главне изворе економске снаге, укључујући доминацију америчког долара, технолошки и финансијски сектор, као и значај санкција као инструмента спољне политике. Један од значајних сегмената представља и анализа меке моћи САД, у оквиру које се показује да се у овом домену остварује изразита предност, пре свега кроз културу, образовање и јавну дипломатију, која се идентификује као кључни инструмент промоције америчких вредности и интереса на глобалном нивоу. У завршном делу одговора на ово помоћно истраживачко питање обрађена је сајбер моћ САД, указујући на њену двоструку природу и прожимање тврдих и меких димензија моћи. Сајбер простор је представљен као важан аспект савремених безбедносних изазова, институционално и стратешки уоквирен у политици и законодавству САД. Збирним сагледавањем кандидат оправдано истиче важност ефикасног комбиновања свих димензија америчке постхладноратовске моћи.

У наставку дисертације кандидат Лазар Стојановић је пружио целовит и утемељен одговор на друго помоћно истраживачко питање, које се односи на хронологију испољавања

америчке моћи у периоду након Хладног рата. Анализа понуђених студија случаја уочава фазни приступ, који подразумева иницијалну употребу меке моћи и економских инструмената, праћену потенцијалном ескалацијом ка тврђим облицима деловања. Најизразитији и најконзистентнији редослед идентификован је у случају Савезне Републике Југославије, где је приметно постепено појачавање притисака, од дипломатских и економских мера ка директној употреби војне силе, као крајњег средства. Насупрот томе, пример Венецуеле указује на дуготрајну и комбиновану примену меке и економске моћи, при чему војна компонента задржава карактер претње, без њене реализације, што доводи до недефинисане хронолошке динамике. Украјински случај, са друге стране, карактерише одсуство класичне ескалационе логике, будући да се различити инструменти моћи примењују истовремено, у оквиру партнерских односа, кроз институционалну, економску и војну подршку и сарадњу. Дакле, резултати истраживања овог питања указују да се америчка моћ у постхладноратовској ери испољава превасходно кроз нелинеарну, вишеслојну и међузависну употребу различитих инструмената. Њихов редослед и интензитет условљени су специфичностима конкретног случаја и приоритетима америчке спољне и безбедносне политике.

Анализа студија случаја са простора Балкана, Јужне Америке и Источне Европе потврђује присуство изражених елемената униполарности у међународном систему након окончања Хладног рата, што је у сагласју са трећим помоћним истраживачким питањем. Међутим, резултати истраживања указују да се интензитет и одрживост таквог положаја САД разликује у зависности од конкретног случаја и временског оквира, те да униполарни статус није униформан нити апсолутан. У случају СРЈ, пројекција америчке моћи, укључујући директну употребу војне силе кроз интервенцију НАТО-а, спроведену уз доминантну политичку и стратешку улогу САД, представља најјаснији пример функционисања униполарне структуре међународног поретка. Ниједан релевантан међународни актер у том тренутку није располагао капацитетом да суштински оспори донете одлуке, нити да ограничи домет америчког деловања. Насупрот томе, венецуелански случај указује на границе таквог положаја. Иако је примењен широк спектар инструмената притиска, од јавне дипломатије и економских санкција до претње силом, изостанак кључног циља - промене режима, указује на релативизацију америчке доминације. Јединствен отпор домаћих актера, ослањање на алтернативне међународне partnere и специфичности унутрашњег политичког система условили су ограничен домет америчког утицаја. Украјински случај пак показује другачији модел испољавања моћи САД, где је конфронтација замењена сарадњом и мотивисана тежњом ка преобликовању ширег геополитичког простора. Истовремено, јачање руског утицаја и ескалација оружаног сукоба указују да униполарни моменат има тренд опадања, те да се развијају ривалски односи који делују као фактори ограничавања америчке моћи.

Четвртим помоћним истраживачким питањем кандидат долази до значајних резултата истраживања у погледу конкретних безбедносних последица, које настају испољавањем америчке постхладноратовске моћи у државама обухваћеним студијама случаја. У случају

Савезне Републике Југославије најизраженије безбедносне последице проистекле су из директне војне интервенције и вишегодишњих санкција. Оне се огледају у људским губицима, тешким оштећењима инфраструктуре, дугорочним еколошким ефектима, као и дубокој економској и финансијској дестабилизацији, праћеном падом животног стандарда, емиграцијом становништва и ерозијом државном легитимитета. Безбедносне последице у Венецуели доминантно су условљене свеобухватним економским санкцијама САД, које су довеле до економске изолације, колапса кључних привредних сектора, хиперинфлације и хуманитарне кризе. Паралелно са тим појачане су политичке тензије, покушаји делегитимизације власти и изражена друштвена поларизација. Кључне безбедносне импликације украјинског случаја огледају се у расту спољне зависности у области економије и одбране, смањењу аутономије у доношењу одлука и продубљивању унутрашњих друштвених подела. Истовремено, јачање антируског наратива и континуирана спољна подршка допринели су интензивирању конфликта, при чему Украјина постаје простор посредног сукобљавања ширих геополитичких интереса. Збирном анализом резултата истраживања кандидат закључује да су у настанку наведених безбедносних последица учествовали различити актери и инструменти америчке моћи.

Добијени резултати пружају аргументоване одговоре на истраживачка питања и доприносе продубљивању постојећих теоријских и емпиријских сазнања у области студија безбедности. Додатна научна вредност истраживања произилази из доследне анализе студија случаја, којима се апстрактни теоријски увиди доводе у директну везу са конкретним безбедносним последицама. У том смислу, рад представља оригиналан и пионирски допринос науци.

7. Закључак и предлог Комисије

На основу увида у истраживање кандидата Лазара Д. Стојановића под насловом „Безбедносне последице испољавања моћи Сједињених Америчких Држава у постхладноратовској ери на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине”, Комисија закључује да је тема веома актуелна и релевантна за науку безбедности и констатује да је кандидат успешно обрадио предложену тему према одобреној пријави. Предмет истраживања и истраживачки циљеви су научно релевантни, јасно и адекватно постављени, истраживање је теоријски и методолошки кохерентно и утемељено на релевантној и савременој научној литератури, која обрађује све аспекте анализираних проблематике.

Докторска дисертација кандидата Лазара Стојановића, под насловом „Безбедносне последице испољавања моћи Сједињених Америчких Држава у постхладноратовској ери на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине”, представља савремен, актуелан, релевантан, самосталан и оригиналан допринос фонду знања из уже научне области студија безбедности. Истраживање попуњава значајну празнину у литератури услед недостатка истраживања америчке моћи у овом облику, као врло значајног аспекта постхладноратовске ере. Фокусираност истраживачког захвата,

обим коришћене литературе и секундарних извора, али првенствено добијени налази, опис проучаваних феномена, оригиналност истраживачких поступака, понуђена објашњења у вези са студијама случаја и изведени закључци, ову докторску дисертацију квалификују као пример другим истраживачима, који ће се бавити овим и сличним темама из области студија безбедности.

На основу свега изложеног, имајући у виду релевантност и значај истраживачког проблема, квалитет рада, добијене резултате и остварени научни допринос, Комисија даје позитивну оцену докторске дисертације и Наставно-научном већу Факултета безбедности Универзитета у Београду

ПРЕДЛАЖЕ

да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидата Лазара Стојановића под насловом „Безбедносне последице испољавања моћи Сједињених Америчких Држава у постхладноратовској ери на простору Савезне Републике Југославије, Боливарске Републике Венецуеле и Украјине” и одобри њену јавну одбрану.

У Београду, 12.01.2026. године

Чланови комисије:

Проф. др Зоран Јефтић, председник

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Др Милан Игрутиновић, члан

Институт за европске студије, Београд

Доц. др Михајло Копанџа, члан

Универзитет у Београду – Факултет безбедности